

Časopis za kulturu, književnost i nauku
Revistë për kulturë, letërsi dhe shkencë
Lil pala e kultura, lilvarnipe thaj sikavnipe
Časopis za kulturu, književnost i znanost

NOVEMBER 2019

PORTRETI ■ PORTRETE ■ PORTRETURI

IDA VERONA

Ida Verona – duša uronjena u misterij |9-21|

KNJIŽEVNOST ■ LETËRSI ■ LILVARNIPE

Miraš Martinović ■ San Omara Hajama |24-27|

Agim Vinica ■ Poezija |28-34|

Rebeka Čilović ■ Rane |36-38|

Zorko Popović ■ Galium verum |40-49|

Nikolla Nikoliq ■ Tregime |52-67|

Dino Tuzović |70-71| Kolec Traboini ■ Podgorica |72-75|

Tijana Rakočević ■ Poezija |76-79|

BAŠTINA ■ TRASHËGIMI ■ PERESQO BARVALIPE

Vasilije Mujo Spasojević ■ Svadbe kod čergara,

Roma i Egipćana |80-97|

Marina Vuković i Nada Bukilić ■ Depedogen |100-102|

ESEJI ■ ESEI ■ ESEJURI

Kadri Ujka ■ Migjeni |104-115|

PRIKAZI ■ TREGU ■ PRIKAZI

Pavle Goranović ■ Diptiku i çmendjes i

Mlladen Llomparit |118-122|

Dimitrov Popović ■ Një pritje vështirë dhe zgjidhja po aq |124-127|

Draško Došljak ■ Branka Bogavac i nobelovci |128-131|

Mate Grbavac ■ Pariz više ne stanuje tu |134-136|

Draško Došljak ■ Lirski medaljoni Seke Metdonaj |138-140|

Ljiljana Karadžić ■ Vasilije Mujo Spasojević „Svadbarski običaji u Crnoj Gori“ |141-142|

Adnan Prekić ■ Riječ na promociji knjige Vasilija Muja Spasojevića „Svadbarski običaji u Crnoj Gori“ |144-146|

Milutin Đuričković ■ Pjevanje i mišljenje Braha Adrovića |148-150|

Časopis za kulturu, književnost i nauku
 Revistë për kulturë, letërsi dhe shkencë
 Lil pala e kultura, lilvarnipe thaj sikavnipe
 Časopis za kulturu, književnost i znanost

Izdavač | Botues | Editori

CENTAR ZA OČUVANJE I RAZVOJ KULTURE MANJINA CRNE GORE
 QENDRA PËR RUAJTJEN DHE ZHVILLIMIN E KULTURËS SË PAKICAVE MALIT TË ZI
 CENTER FOR PRESERVATION AND DEVELOPMENT OF THE CULTURES
 OF NATIONAL MINORITIES IN MONTENEGRO

Vuka Karadžića 31
 Tel/fax +382 20 621-356
 Poštanski fah br. 35
 81000 Podgorica
 e-mail: cekum@t-com.me
 www.cekum.me

Zuvdija Hodžić – **glavni urednik | kryeredaktor | angluno redaktori**
 Dr Derviš Selhanović – **odgovorni urednik | kryeredaktor | përgjithshëm | angluno redaktori**

Redakcija | Redaksia | Redakcia

Ruždija Ruso Sejđović
 Vlatko Simunović
 Bogić Rakočević
 Haxhi Shabani
 Anton Gojčaj
 Senad Karađuzović

Sekretar redakcije | Sekretar i redaksisë | Redakciaqo sekretari

Izedina Adžović Škrijelj

Grafičko oblikovanje | Përkujdesja grafike | Grafikano kerdipe thaj phaglipje

Adela Zejnilović

Štampa | Shtyp | Štampa

3M Makarije - Podgorica

Tiraž | Tirazhi | Tiraži

200

Godina 2018

Zorko Popović

GALIUM VERUM

– A čika-Mićune, je li i tebe rodila baba-Lila?

– Jeste, Zorko, jeste! – odgovori mi čika-Mićun ni ne trenuvši i nastavi da brata i mene zapitkuje o svemu što se tog ljeta dešavalo dok smo bili kod đeda i babe u Crnoj Gori. Po običaju smo se bili ogrozdili oko njega spremni da slušamo njegove priče, ali je on prvo morao provjeriti da li Đedo i dalje previja ranu koju je zadobio u pobjedničkoj bici nakon koje je crnogorska vojska odstupila a on se sa mnogim saborcima obreo u logoru u Bardanjolu; pripitao je da li smo i ovog ljeta molili baba-Lilu da nam ponovo priča kako joj je jednom davno nespomenica pregmizala preko krila dok je šedela na travi (već smo znali da se zmija u narodu tako naziva zbog straha da bi se na svoj spomen mogla odnekud pojaviti); zanimalo ga je da li je i ljetos presušila mala kamenica, pa smo živo morali pojeti na bistjerni kod zadruga ...

Čika-Mićun je bio očev drug iz logora. Pamtim ga otkad pamtim i prve događaje u životu. Neizostavan je bio njegov dolazak na svaki naš rođendan, za koji bismo brat i ja dobijali na dar lijepe knjige ili pjesmarice, ali i jabuke iz njegovog rodnog, užičkog kraja. Upio sam raskoš parmenke, jedrinu izliječene budimke i neobičnost starinske vajlike, nekako drukčije od svih jabuka koje sam do tada znao. Ipak, najviše smo se radovali njegovim pričama, a kazivanje neke nove, neobične i gotovo nemoguće životne storijske zaključio bi obično riječima:

– Eto, Zorko, tako ti je to kad vo legne i mače ga ljulja, a komarac čini hladovinu!

Molili bismo ga da nam opet recituje *Talandaru Maru*, narodnu pjesmu iz užičkog kraja, poučnih početnih stihova: „*Kad se ženi koji kuće nema / prosi curu koja sreće nema.*“ Naučili smo basnu o promrzlom vrapcu sa čak tri naravoučenija. Upamtiti smo priču o neobično mudroj devojci koja je neodlučne prosce najprije zbunila, a zatim zapanjila odgovorima o nepovratnom zajmu, o pravljenju

dva posla od jednog i o odlasku u neobični lov (u kome što uloviš baciš, a što ne uloviš vratiš kući). Čuli smo i kako ne valja stati na sugreb ... A kasnije, kako su se bratovljeve i moje spoznaje o životu mijenjale i mi odrastali, mijenjale su se polako i čika-Mićunove priče iz kojih bismo saznavali da u životu nije baš sve idilično. Zamišljali smo kako to nekom glava može biti kao pronosak? Odmah smo razumjeli da su svočad đeca novovjenčanih roditelja koja su „unijeta“ iz njihovih prethodnih brakova, ali nam je tužno bilo što se, ako se rodi dijete i u novom braku, sva đeca onda zovu trizlići. Ni ne pomišljajući da može i majka biti zavidna kćeri, s nevjericom smo čuli dotad nam nepojmljivu priču o devojci koja je „omrznila nani / jer je traže po selu jarani“ ...

Kada smo se, nakon školske 57./58. godine provedene u Parizu (đe je otac službeno boravio), opet videli s čika-Mićunom, prvo mi je bilo da mu kažem koliko sam bio srećan kad sam u Sežani kroz otvoreni prozor kupea, poslije gotovo godinu dana, začuo žamor na jeziku koji mi se činio našim mnogo više nego što bi to danas bilo uputno reći. Uskliknuo sam:

– Čika-Mićune, naš je jezik najlepší na svetu!!!

– Jeste, Zorko, jeste! – odgovorio mi je čika-Mićun ne sluteći da će doći dani kada ćemo se na ovim prostorima razumijeti mnogo manje nego što razumijemo jezike kojima govorimo ...

Živjeli smo u II paviljonu u Cvijićevoj ulici, nekad najljepšoj u Beogradu kada su je krasili dvostruki redovi jablanova. I čika-Mićun je, gurajući *ja-panere*, učestvovao u poratnom udarničkom podizanju tih paviljona, za koje se voljelo reći da su „u profesorskoj koloniji“ makar da su zapravo bili pored tog naselja lijepih predratnih kuća. Početkom šezdesetih bila je duga zima i šećam se da se „iglo“ koji smo iza paviljona napravili od nabijenog snijega nije bio otopio do kraja marta, a onda je početkom aprila buknuo proljeće i Cvijićevom su već prolazili Goranci uzvikujući: »Krpimo šerpeee, lonceee, koritaaaaa!« Željni sunca, cijelo prijepodne smo ulijenjeno šedeli na ter-papirom pokrivenom krovu garaže uz koju je kopnila naša „građevina“. Zanjieti kartama i šahom, na otužni miris katrana nijesmo se obazirali. Ali, do uveče je cijela naša družina imala simptome sunčanice. Kada sam se poslije dva dana time „pohvalio“ čika- Mićunu, on mi je prvo kazao:

– Zorko, bolje da te guja ujede, nego li da te martovsko sunce ogrije u sjedećem položaju.

prešavši (kao i uvijek kad bi se nešto odnosilo na davna vremena) s neobičnom lakoćom na ijekavicu!

– Ali, čika-Mićune, sad je početak aprila?

– Jeste, Zorko, jeste, ali to je bilo po starom kalendaru!

Tako sam prvi put spoznao praktičnu razliku između dva kalendara.

Ne ni od oca niti od čika-Mićuna, već od jednog njihovog glagoljivog „klastića“ saznao sam kako je 1941. godine pred njima sebi pištoljem presudio komandant škole rezervnih oficira u Sarajevu. Prije toga saopštio je postrojenim pitomcima odluku o kapitulaciji države i njihovoj deportaciji u Njemačku. Ironija sudbine htjela je da dvojica zakletih ljevičara i iskrenih pobornika socijalne pravde gotovo četiri godine života (do trećeg, uspješnog pokušaja i prebjega saveznicima) provedu u logoru u rodnom mjestu Karla Marksa. Sva razočarenja 1948. godinom čika-Mićun kao da je zapretao duboko u sebi; jedino bi zgodnom prilikom citirao *Uvod u tumačenje pretkapitalističkih formacija* od Ostrovitjanova, valjda manje suspektnog sovjetskog autora, čijom bi knjigom tumačio brojne društvene promene, pa čak mi se čini i Zakon o udruženom radu. Ali prava čika-Mićunova razočarenja mislim da su započela kad su se jednom, kasnije visoko pozicioniranom, „drugu“ pod pazusima ubuđale dvije vekne dok su, gladni i žedni, stočnim furgonima danima putovali prema Njemačkoj, propuštajući sve vojne kompozicije za Istočni front. Ime tog političara nikad nijesu izustili – kao da je postojala neka zavjera ćutanja o cijelom događaju!

Čika-Mićun je bio obrazovan i načitan čovjek (što sam tek mnogo kasnije saznao, kao i da je bio savjetnik u jednom od najviših sudova bivše države), ali vezu sa svojim užičkim krajem nikada nije prekidao. Poticao je iz znamenitog hercegovačkog serdara, koja je u seobu u užički kraj povela i Milavu, mljekulju čija se loza nije nikad prekidala, a ponajbolja junica u tom nizu dobijala bi ime koje se nije smjelo zatrti. Svoj rod je zadužio time što su se kod njega, kroz garsonjeru prepunu knjiga, odškolovali brojni rođaci i mnogi su postigli zavidne uspjehe u životu. Ipak, bilo je i onih koji bi brzo odustali, a čika-Mićun bi ih lako prepoznao: nakon što bi ustao, doručkovao i probudio novopečenog brucoša, otišao bi na posao, a onda bi se ubrzo vratio zbog tobože zaboravljenih naočara – oni koje je zatekao da i dalje spavaju nijesu izdržali ni do januarskog roka ...

* * *

Samo je život mogao tako da potvrdi tačnost latinske izreke da se sličan sličnom raduje! Ujko-Tomica bio je ugledni historičar i kad bi nam svratio u kuću bez daha sam slušao sve što je pričao; i danas sam opčinjen kako je na mučnim razgovorima u Sovjetskom Savezu (na osnovu Lenjinove misli, zapisane na nekoj margini, da je poslije Balkanskih ratova na poluostrvu ostala jedna neslobodna nacija!) učestvovao u dokazivanju postojanja Makedonaca. Za kratkog ljetnjeg boravka u Budvi, ujko-Tomica je u nekom društvu slučajno upoznao čika-Mićuna i toliko su postali bliski da ga je, na kraju, upitao zašto se nije ženio. Kada je čika-Mićun odgovorio kako nije bio sreće da upozna ženu kakvu ima njegov drug iz logora, profesor i Crnogorac, uslijedilo je uzajamno propitivanje koje se završilo čika-Mićunovom nevjericom:

– I ima ženu Julu!?!?!?

a kad je dobio odgovor:

– Da, i ženu Julu!

„identifikacija“ mojih roditelja bila je završena.

* * *

Bio sam na početku druge godine studija kad sam pri povratku sa popodnevnih predavanja ošetio neku čudnu nelagodnost; činilo mi se da ću iz kože iskočiti, ali sam kod *Mostara* (još nije bilo mostarske petlje!) zapravo gotovo iskočio iz punog autobusa i pješice, preko Careve ćuprije, nekako stigao na Banovo brdo. Roditelji su pozvali hitnu pomoć, ali dvojica liječnika (jedan je bio „pridruženi“ stažista) nijesu imali što da zapaze osim malo povišene temperature i jedva vidljive i bolne bubuljice pri kraju kičme, pa je ostalo da sačekamo drugi dan. Nije prošlo ni pola sata od njihovog odlaska, kad se javio čika-Mićun i nakon što je sve čuo od moje majke, prvo je kazao:

– To ti je, Julu, *nicina!*

A potom je uslijedilo uputstvo kako treba prepolovljenu glavicu crnog luka ugrijati na ploči štednjaka i potom prisloniti na sami gnojni vršak. Ne znam da li je bilo veće moje olakšanje ili količina gnoja koja je driznula ... Idućeg dana, kada sam otišao kod hirurga, lako je bilo ustanoviti da se radilo o pilonidalnom sinusu, tj. o dermoidnoj cisti koju treba operisati. A dok to nije učinjeno, na svakom bi mi se ispitu „provalila“ kao svojevrsni pokazatelj stresa. Od toga dana ne sumnjam u čika-Mićunovu priču kako se nekad u narodnoj medicini vršila svojevrsna auto-shema: trskom bi se nekome na nižem dijelu

leđa „prespojili“ krvni sudovi i tako izmiješale „lijeva“ i „desna“ krv, čime bi se poboljšavao imunitet organizma ...

Tog, sad već dalekog, juna bio sam na izmaku snage – trebalo je studije privesti kraju, a premaljeće je nemilosrdno mamilo! Sav dotadašnji napor kao da je izgubio svoj smisao i ni na što se više nijesam mogao usredsrediti. Činilo mi se da nosim breme koje niti mogu da zbacim niti da ga iznesem do kraja. Kao da me je bio sustigao usud „mladohegelijanaca“, o čijim mukama nam je govorio prof. Bogdan Šešić, u okviru nezaboravnih predavanja iz *Uvoda u filozofiju prirodnih i matematičkih nauka*. Pričajući o brojnim mladim ljudima koji su, želeći da „doktoriraju iz Hegela“, ne rijetko pokleknuli – jer bi došli u situaciju da niti tezu mogu da dovrše niti taj golemi teret mogu da ostave na pola puta – dragi nas je profesor pripremao više za život nego li za ispit i nauku.

Kad nam je tih dana čika-Mićun došao u kuću, odmah je vidio koliko mi „koza nije bilo na broju“, pa je pomenuo kako će opet ići kod sinovice koja je držala apartmane na Zlatiboru, a onda je, kao uzgred, samo upitao:

– A što ne bi Zorko pošao sa mnom na Zlatibor?

izbjegavši i ovog puta da upotrijebi riječ „povede“, jer je govorio kako se neko može voditi samo u zatvor, a jedini dopušteni izuzetak bilo mu je da se može i mlada povesti na vjenčanje.

Dani su nam na Zlatiboru prolazili u dugotrajnim pješačenjima, najprije do trla, đe je rasna junica Milava pasla sa brojnim govedima i kao da nas je iščekivala s dnevnim „sljedovanjem“ mekinja. Često bismo, dok ne odmaknemo iz „urbanog“ djela Zlatibora, zastali u razgovoru sa nekim od brojnih čika- Mićunovih znanaca koje je pozdravljao gotovo na svakom koraku. A kad bismo se osamili, čika-Mićun bi mi ponešto ispričao iz povijesti zlatiborskog kraja.

Baš prvog dana nabasali smo i na jednog njegovog četrdesetogodišnjeg poznanika, kojem me je čika-Mićun predstavio i, očito ne bez razloga, kazao i čiji sam sin. Saznavši da sam student, prvo je upitao koliko mi je ispita još preostalo i kad ću da diplomiram! Ta pitanja nije propustio da mi postavi svaki put kad bismo ga sreli, a meni se već činilo da me uhodi. Osetivši da mi ne treba mnogo pa da idući put planem, čika-Mićun je zgodno naveo razgovor na svoje hercegovačko porijeklo, a potom i na moje crnogorsko. Nastojeći da

mi što bolje uporedi domišljatost jednih sa plahovitošću drugih, ispričao mi je događaj zbog kojeg bi Crnogorac, kako je rekao, potegao „lavor“. Davnih dana jedan njegov zemljak bio je ukrao kravu i za to „odležao“ u užičkom zatvoru. Dosta vremena poslije toga neki drugi zemljak, po imenu Mile, bio je ukrao sat i taman su ga za pazarni dan žandari bili pustili iz „apsa“, pa je sedio s društvom u kafani. U jednom trenutku kravokradica, uvjeren da je njegov krimen već zaboravljen, preko prepune sale glasno je upitao:

– Boga ti, Mile, koliko je sati?

– Što pitaš!? Nećeš zar krave musti? – odgovorio je Mile preko ramena i mirno nastavio kafanski razgovor.

Usput mi je čika-Mićun, kao slučajno, pomenuo da taj njegov znatiželjni poznanik nikad nije diplomirao na grupi na Filološkom fakultetu na kojoj je moj otac predavao i bio poznat po neumoljivoj principijelnosti. Shvatio sam da se vječitom apsolventu nenadano ukazala prilika da bar meni posoli po živoj rani, dobro znajući da se na Zlatibor ne dolazi samo zbog medenih kolača. Ali sam se u istom trenutku šetio i događaja iz tada kultne „Kviskoteke“. Naime, kad god bi mu se u emisiji pojavio neki vremešni apsolvant, legendarni Oliver Mlakar bi upoznavanje s kandidatkom završio konstatacijom:

– Uostalom znanost nije zec, pa da utekne!

Međutim, nakon što je od jednog postarijeg studenta (da li je on znao da O. Mlakar nikad nije diplomirao na romanskoj lingvistici?) dobio odgovor:

– Ali nije ni magare, pa da je svako jaše!

poznati voditelj više nije „peckao“ apsolvante u svojoj emisiji. Već sutradan mi se ukazala prilika da pri ponovnom „propitivanju“ kažem radoznalcu da sam od čika-Mićuna saznao da je kolega po struci sa Oliverom Mlakarom, pa da ću mu najbolje odgovoriti prepričavanjem te anegdote ... Samo je treptao, a preostali susreti protekli su bez pitanja o mom diplomiranju. Petnaestak godina kasnije u disertaciji Todora Bakovića *Depresivni optimizam Crnogoraca* pročitao sam gotovo taksativno navedene razlike u prirodi Crnogoraca i Hercegovaca. Neke od njih i danas se u meni bore, a čika-Mićun mi je – znajući da je moja majka iz plemena koje Crnogorci obično smatraju hercegovačkim, a Hercegovci crnogorskim plemenom – pomogao da ih bar ponekad pomirim.

* * *

Kad smo trećeg dana boravka na Zlatiboru sreli čika-Mićunove poznanike iz Beograda, nije se mogao odgovoriti pozivu da u popodnevним satima dođe (a i ja s njim) na kafu u njihovu nedavno završenu vikendicu, čiju su nam lokaciju detaljno opisali. Odmorivši se poslije ručka i sačekavši da sjenke počnu primjetnije da se izdužuju, polako smo krenuli u pošetu. Već iz daleka postalo je jasno da je vikendica zapravo predivna dvospratna kuća, a po broju ljudi pred njom moglo se naslutiti da nijesmo pozvani samo na kafu. Sve zvanice su obišle kuću. Svaki od nivoa bio je uređen u posebnom stilu i vrlo otmjeno opremljen. Čak smo zavirili i u „mokre čvorove“ na svakome spratu ...

Šeđelo se na verandi ispred kuće, đe je bilo upriličeno i obilno posluženje. Razgovor o kući nije prestajao. Svi su hvalili ukus s kojim je namještena. No, tada su i domaćini otvorili dušu – ispričali su kolikih ih je to odricanja stajalo, pa eto ni sada, kad je sve gotovo, brige ne prestaju. Nedavno je neko poskidao kapke sa prozora u prizemlju. Zato je morao da bude nađen neki čiča koji će kuću češće da obilazi, a kad je grād razbio nekoliko crijepova, pokazalo se neophodnim da se čiči uvede i telefon kako bi što prije mogao da javi u Beograd o novonastaloj šteti. I tako redom ...

I čika-Mićun se o svemu pohvalno izrazio, ali u razgovoru nije mnogo učestvovao. Jedna od zvanica, njegov drug iz mladih dana koji je očito znao za čika-Mićunovu načitanost i mnoge njegove priče, a šeđio je baš prekoputa, reče mu u jednom trenutku:

– Mićo, ti danas k'o onaj tvoj Zenon?!

Čika-Mićun se samo blago osmjehnuo i nastavio da sluša razgovore ostalih koji nijesu ni čuli ni razumjeli ovu aluziju. A odnosila se na anegdotu o poznatom grčkom filozofu, koji se na nekoj gozbi – dok su svi prisutni jeli, pili i razgovarali – samo služio. Na pitanje jednog od gostiju:

– O, Zenone, zašto ti jedini svoj jezik obuzdavaš?

mudrac je odgovorio:

– Kad sam govorio, jednom sam se pokajao; kad sam ćutao, nikad se nijesam pokajao!

Ubrzo je čika-Mićun ustao i – pravdajući se sumrakom koji se već naslućivao i slabijim vidom – pozdravio se sa domaćinima i poželio da se u zdravlju opet sretnu ...

Odmicali smo pokošenom livadom. Zvijezde su se na istoku već nečujno rojile, a zvuci nadolazeće ljetnje noći preplavljivali su zatalasane redove razmrisanih otkosa između kojih je čika-Mićun – šumno udišući večernju svježinu i, činilo mi se, žmureći – hitao u smiraj još jednog dana.

* * *

Prilikom jednog povratka sa trla, kad je sunce već uveliko počinjalo da žagri, svratili smo u kuću čika-Mićunovog starog znanca, koji se bavio pčelarstvom. Hladna voda i ponuđeni med brzo su nas okrijepili. Dok sam sa zanimanjem, po prvi put u životu, posmatrao odvajanje meda od saća, čika-Mićun je, nudeći i mene, probao različite vrste meda, znalački govoreći za svaku da su pčele bile na paši. Opojni miris livadskog meda i gotovo opori ukus meda prikupljanog u borovoj šumi ponio sam za sva vremena. Samo za jednu vrstu meda, mirisa koji mi je bio neobičan i gotovo neprijatan, ništa mi nije rekao ...

Kad smo napustili pčelarevu kuću, čika-Mićun dovrši svoje kazivanje:

– A ono ti je, Zorko, bio medljičav med. Ima miris na šernatu vunu!

besprijeckorno izgovorivši glas *ś* (kasnije sam pročitao da medljičav med nastaje kad pčele sakupljaju sok na lišću što ga ispuštaju nekakve biljne vaši). I tada, pokušavajući da miris takve vune učinim prepoznatljivim, prizvah davni događaj koji se zbilo na Palilulskoj pijaci u Beogradu. Idući od jedne do druge „planinke“ i probajući kajmak, čika-Mićun se jednoj od njih obratio riječima:

– A što ti, snajka, spavaš tamo gdje razlijevaš?

Zatečena pitanjem, seljanka je bila zanijemila, a dvije njene „druge“, koje su dobro znale kako svaka od njih vodi mljekar, samo su se pogledavale, dok jedna od njih nije – više za sebe i ne primjećujući da sam u čika-Mićunovom društvu – tiho promrsila:

– Kako pogodi, Bog ga pogodio?!

* * *

Obično bismo, sudeći po vremenu provedenom u laganom, ravnomernom hodu, svakog dana prevaljivali oko deset kilometara. Blagotvornost tih stalnih šetnji prepoznavali smo i u već stečenoj kondiciji, pa me nije mnogo iznenadilo kad čika-Mićun predloži jednog jutra da se zaputimo nešto dalje, ne otkrivajući mi krajnje odredište. Zadivljen svime što sam do tada vidio, odmah sam pristao ...

Polako smo vijugali zatalasanim zlatiborskim platoom oivičnim Liskom, Čigotom, Crnim vrhom i udaljenim Tornikom. Zaokolili smo i uveliko za sobom ostavili trlo i nesnosne obade. Po proširivanju vidika primjetio sam da smo na sve većoj nadmorskoj visini. Međutim, umora nije bilo. Čika-Mićun je uspon vješto savladivao stalnim krivudanjem, izbjegavajući tako velike nagibe, baš kao u jednoj njegovoj priči upamćenoj iz vremena kada sam u gimnaziji počeo malo više da se zanimam matematikom. Početkom prošloga vijeka živio je u čika-Mićunovom rodnom selu neki mladić koji bi – dok čeka da mu se smelje žito – štapom, u prašini od brašna koja je prekrivala vodenični pod, rješavao kvadratne jednačine. Međutim, dok bi svi seljani, po završenoj meljavi, natovarena volujska kola, uz strminu koja je vodila od mlina, gonili u cik-cak, ovaj mladić je svoju zapregu ćerao pravo uz brdo! I prozvaše ga „mudra budala“ ...

Izbili smo na jednu blagu, zatravnjenu padinu. Ne zaustavljajući se, čika-Mićun se uputi kroz travu pravcem koji se meni nije činio posebno privilegovanim, a njemu je očigledno odavno bio poznat. Ubrzo stade i othuknu. Da li smo stigli? Izvadi iz džepa izletničku čašu na sklapanje i saže se. Tek tada, među sočnim busenovima svilenkaste trave, zapazih bistro jezerce koje je gotovo neprimjetno oticalo niz padinu. To se naslućivalo samo po zlatastom otsjaju ponekog zrnca pijeska koje bi vodena struja pokrenula sa dna.

Čika-Mićun je uvijek uza se imao nekoliko kocaka šećera kojima bi se poslužio kad bismo u toku šetnje svratili na neku vodu da ugasimo žeđ. U početku je i mene nudio šećerom, ali kako sam se ja svaki put zahvalio, poslije nekoliko dana je odustao od toga. Međutim, ovoga puta, u trenutku kad sam se i ja spremao da pijem, čika-Mićun mi pruži jednu kocku i reče:

– Uzmi, Zorko, uzmi! Da ne misli voda da je kučka pije!

I uzeh ponuđeni šećer iz poštovanja prema prelijepoj vodi. Bio je to izvor Rzava.

* * *

Posljednjeg dana boravka na Zlatiboru (već je počinjao mjesec jul) išli smo uskom, utabanom stazom koja je prosijecala livadu prepunu ivanjskog cvijeća (trava je dosegala do pojasa, a u nekim „popravljenim“ livadama – na kojima je obavljeno prihranjivanje – pojedini strukovi su nam bili u visini grudi). U susret nam je, pognute glave, nailazio jedan u to vrijeme vrlo visoki rukovodilac. Iako prilično stariji, čika-Mićun (a i ja za njim) malo se skrajnuo sa staze i glasno rekao: »Dobar dan!« tom „neznancu“, koji je pocrvenio, smušeno otpozdravio i prošao. Kad smo se malo udaljili, čika-Mićun, više kao za sebe, samo reče:

– I dva kurjaka, kad se sretnu na nekoj samštini, bar mahnu repom!

Od tada mi se nije desilo da „odcutim“ ni čekanje lifta u nepoznatoj zgradi pored čovjeka kojeg prvi, a vjerovatno i posljednji, put vidim ...

A onda, na toj istoj livadi ali na njenom drugom kraju, naiđosmo na dvije gospođe srednjih godina, ruku punih žučkastog cvijeća. Čika-Mićun im se javi i pride, upitavši da li znaju kako se naučno zove vrsta tog cvijeća od koje su sačinjene njihove rukoveti. Kad one odgovoriše odrečno, reče im da se ivanjsko cvijeće na latinskom zove *Galium verum*. I dok su ga one pomalo s čuđenjem posmatrale, počeo je da recituje istoimenu pjesmu Danice Maksimović. Kad je kazivao strofu:

*Ja ne zaplakah nad prošlošću čednom –
Vrelo je suza presahlo u meni;
Pred budućnošću tamnom, nedoglednom,
Ustaše seni nada potrveti!*

glas mu je već podrhtavao i naglo je prekinuo recitovanje; blago se naklonio, učtivo pozdravio svoju sad već zapanjenu i zanemjelu publiku i lagano nastavio stazom kroz ivanjsko cvijeće. Do trla nije progovorio više ni riječi. Čutke sam ga slijedio – nijesam se usuđivao da oskrnavim tišinu! Shvatio sam da i čika- Mićun ima svoju tajnu, shvatio sam koliko ga zapravo ne poznajem iako sam ga znao od svog rođenja.

* * *

Čika-Mićuna sam posljednji put vidio prije odlaska na odsluženje vojnog roka. Kao da sam predošćao da kasnije neće biti prilike da me još nečim pripremi za budućnost – koja mi se tada činila i tamnom i nedoglednom – otišao sam kod njega da se pozdravim. Kratko me je podučio:

– Zorko, ti tamo k'o ovca, u sredinu – ne ističi se ni glupošću ni pameću!

I, kao i uvijek, pokazalo se da je bio u pravu. Ali, o tome možda nekom drugom prilikom ...